



ПОВЕРНИСЬ

ЖИВИМ

POLICY BRIEF



НЕМА АЛЬТЕРНАТИВ: ПОВНОЦІННЕ ЧЛЕНСТВО УКРАЇНИ В НАТО – ЦЕ ЄДИНА ДІЄВА ГАРАНТІЯ БЕЗПЕКИ

МАРІЯ КУЧЕРЕНКО, МИКОЛА БЕЛЕСКОВ



Документ підготовлено аналітичним відділом ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!».

Вважаємо, що інформація є коректною та актуальною станом на кінець червня 2023 року. ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!» не несе відповідальності за наслідки використання цієї інформації з іншою метою або в іншому контексті.

Дизайн і верстка: Микола Ковальчук, Дарія Мацола, Антон Муравейник
Фото на обкладинці: NATO

Аналітичний відділ ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!» створено у травні 2018 року. Завдання аналітиків — всебічне вивчення питань, що мають прямий чи опосередкований вплив на обороноздатність України.

ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!»
Україна, 01030, м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 32, офіс 41
Телефон: +38 (068) 500 88 00
Сторінка: savelife.in.ua
E-mail: office@savelife.in.ua

НЕМА АЛЬТЕРНАТИВ: ПОВНОЦІННЕ ЧЛЕНСТВО УКРАЇНИ В НАТО – ЦЕ ЄДИНА ДІЄВА ГАРАНТІЯ БЕЗПЕКИ



Зміст

1. Шлях до війни	3
Умиротворення агресора	3
Війна РФ проти України як виклик світовій безпеці	3
Аналіз ключових неспроможних домовленостей та гарантій	4
Пропозиція шляху розв'язання ситуації	6
2. Україна-НАТО: упередження та перспективи	7
Агресія РФ проти України як провал Європейської архітектури безпеки створеної після 1991 року	7
Зміни після 24 лютого 2022 року	7
Поточні дискусії	8
Плани на майбутнє	10

1. Шлях до війни

Умиротворення агресора

Спроби «не дратувати» РФ шляхом дискусії про можливість нерозширення НАТО, намагання умиротворити агресора у Мінському процесі, марні спроби розпочати діалог, непрацюючий механізм якого було закладено у Будапештському меморандумі — це все кроки до тої аномально високої ціни, яку Україна платить зараз за стримання ілюзії існування світопорядку. Адже сьогодні може йтись лише про стримання ілюзії, оскільки право сильного, що замінило силу права, стверджувалося Росією на території України 8 років. Це і призвело до тої катастрофи, яку відчула на собі Україна з 24 лютого 2022 року.

Війна РФ проти України як виклик світовій безпеці

Сьогодні в світі не буває і не може бути ізольованих війн. Це доводиться декількома площинами одразу: гуманітарною, економічною, політико-дипломатичною та воєнною. В гуманітарній площині йдеться не лише про типову для майже будь-якого конфлікту кризу біженців, але й про зернову кризу, яка довела, що війна Росії проти України — це проблема не лише Європи, але й всього світу. Від українського зерна напряду залежить світова продовольча безпека. Будь-які напівміри на кшталт так зв. «зернової угоди» не вирішують цю проблему. Узгоджені для відвантаження та відправлення зерна порти неодноразово піддавались обстрілам. Причому перші з них були здійснені РФ безпосередньо після підписання зернових угод (важливо, що зернова угода складається з двох окремих документів, підписаних між Україною, Туреччиною та ООН і Росією, Туреччиною та ООН). Незважаючи на неодноразове продовження її Російською Федерацією станом на травень 2023 року ця угода де-факто паралізована. Точкові рішення не дадуть розв'язання продовольчих проблем у середньостроковій перспективі, адже сьогодні значна частина сільськогосподарських земель України окупована, а ще більша — замінована. В той же час, люди, що мали б займатись сільським господарством, через обстріли Росією всієї території України, постійно перебувають у небезпеці, або ж є безпосередньо залученими до відбиття російської збройної агресії у складі Сил оборони України.

У політико-дипломатичній площині йдеться про небачений раніше (до 2014 року) випадок: держава-член Ради Безпеки ООН, що має ядерне озброєння, здійснює акт агресії проти держави, що здала своє ядерне озброєння в обмін на гарантії безпеки від цієї ж держави, що і стала агресором. Цей акт агресії не лише є викликом для ООН, а й змушує більш ретельно подивитись на ті порушення Статуту ООН, які було допущено через РФ з моменту її прийняття до ООН, яке де-юре так ніколи і не відбулося, до її послідовних агресивних дій та порушення прав людини як на території РФ, так і за її межами.

Аналіз ключових неспроможних домовленостей та гарантій

Будапештський меморандум

Будапештський меморандум — документ, що фактично став результатом приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Цей меморандум був покликаний надати Україні гарантії безпеки в обмін на її відмову від ядерного арсеналу. В англійському варіанті тексту Будапештського меморандуму йдеться не про «гарантії», а лише про «запевнення» (*assurances*). Це формулювання початково було предметом дискусії: українська сторона наполягала на внесенні до англійського тексту саме слова «*guarantees*», але домовились лише про «*assurances*» в англійському примірнику документа та про «гарантії» та «гарантии» в українському та російському варіантах відповідно.

Будапештський меморандум так і не був ратифікований жодною зі сторін-підписантів, зокрема й Україною. Цей аргумент може обходитись через текст документа, де окремо зазначено, що він набуває чинності з моменту підписання. Згідно з Віденською конвенцією, ратифікація є лише одним із механізмів надання згоди на виконання договору. Меморандум було зафіксовано у документах ГА та РБ ООН і постійно діючої Конференції ООН з роззброєння.

Україна неодноразово намагалась змусити Будапештський меморандум працювати та задіяти його гарантії. Навесні 2014 року було зроблено першу спробу проведення консультацій («Будапешт мінус Росія»). 2018 року — друга спроба через російську атаку на катери «Бердянськ», «Нікополь» та буксир «Яни-Капу». Перед 24 лютого 2022 року активізувати роботу в Будапештському форматі ще раз спробували три колишні президенти України. Під час Мюнхенської конференції 2022 року Президент України Володимир Зеленський зробив четверту з 2014 р. спробу скликати консультації, передбачені Будапештським меморандумом.¹

Мінські домовленості

Цей комплекс документів (Мінський протокол,² Мінський меморандум,³ Комплекс заходів з реалізації Мінських домовленостей⁴) був відповіддю на продовження російської агресії після анексії Криму на сході України, при цьому ніяк не фіксуючи і не згадуючи анексію Криму у своїх складових. Такий підхід показав свою неефективність, адже закріплював розділення одного і того самого конфлікту на складові, що дозволяло говорити про формальну деокупацію лише частини українських територій як варіант врегулювання. Для практичних рішень щодо імплементації Мінських домовленостей було створено Тристоронню контактну групу (ТКГ, яка складалась з України, Росії та ОБСЄ

¹ Україна ініціює проведення консультацій у межах Будапештського меморандуму: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-iniciyuye-provedennya-konsultacij-u-mezhah-budapesh-73001>

² Мінський протокол: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/123258.pdf>

³ Мінський меморандум: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/1/123807.pdf>

⁴ Комплекс заходів з реалізації Мінських домовленостей: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/b/140221.pdf>

як посередника) та «Нормандський формат» («Нормандська четвірка», або ж «Н4», яка складалась з України, Німеччини, Франції та Росії). В рамках роботи цих форматів Російська Федерація активно намагалась виставити себе посередником, а не стороною конфлікту, додаючи, що всі питання треба напряму вирішувати «сторонам» — Україні та незаконними збройними формуваннями на окремих районах Донецької та Луганської областей (НЗФ ОРДЛО). Окрім цього, тактика Російської Федерації полягала у спробі досягти виконання Україною політичної складової домовленостей, ігноруючи при цьому свої зобов'язання у сфері безпеки.

Фактично ці домовленості, зумовлені необхідністю припинення вогню, виконали цю свою роль лише частково і не гарантували безпеку Україні та її громадянам, що проживали на лінії розмежування. Той тліючий конфлікт, який розвивався 8 років до 24 лютого 2022 року, дозволив Росії підготувати усі необхідні ресурси для подальшої агресії проти України і, що видається значно важливішим, створив у РФ уявлення про те, що та конфігурація війни, яку вона вела проти України з 2014 до 2022 є чимось дозволеним. Тому РФ продовжувала тестувати рамки дозволеного світом щодо її дій проти України на гнучкість.

Пропозиції, висловлені у Стамбулі на початку 2022 р.

З початком фази бойових дій Росії проти України від 24 лютого 2022 року, Мінські домовленості виявились остаточно похованими і сторони намагались знайти інший переговорний формат. Підсумком перемовин, що розпочалися майже одразу з початком цього етапу бойових дій, з 28 лютого 2022 року, стали Стамбульські пропозиції РФ і України. Варто зауважити, що сторони все одно бачили контури домовленостей по-різному, і саме через це вони у будь-якому випадку повторили б долю Мінських домовленостей.

Пропозиції, які задекларувала українська сторона, були жорстко нав'язані обставинами російської агресії, але так само включали елемент логіки *умиротворення агресора*.

Українською позицією передбачались вимоги до РФ покинути ті території, на яких її збройні сили знаходяться з 24 лютого 2022 року, юридично зобов'язуючі гарантії безпеки України, що містять вимогу закриття неба на Україною без попередніх умов, а також припинення вогню. Українська сторона фактично запропонувала свою згоду перемовини щодо Криму та Севастополя протягом 15 років. Була проговорена готовність узгоджувати безядерний, позаблоковий, нейтральний статус держави в обмін на Договір про гарантії безпеки для України.

Втім, цим пропозиціям не судилось бути втіленим, адже зі звільненням окупованих територій Київської області світ побачив страчених російськими військами цивільних жертв агресії та шокуючі воєнні злочини, скоєні армією РФ проти цивільного населення. Це стимулювало реакцію партнерів України щодо подальшої допомоги і неприйнятності спроб умиротворення агресора, що вчиняє злочини, які мають ряд ознак геноциду. Але тема гарантій безпеки не була зовсім залишена Україною, втім, вони отримали позитивні трансформації у порівнянні зі Стамбульськими пропозиціями.

Пропозиції Київського безпекового договору

Київський безпековий договір (compact) — це система гарантій безпеки, запропонована робочою групою з питань міжнародних гарантій безпеки для України. До договору можуть приєднатися такі країни як США, Великобританія, Канада, Польща, Італія, Німеччина, Франція, Австралія, Туреччина, країни Північної Європи та Балтії, Центральної та Східної Європи (список не є вичерпним). Гарантії мають бути забезпечені двосторонніми договорами з державами-гарантами і об'єднані спільним документом про стратегічне партнерство — безпосередньо Київським безпековим договором.

Київський безпековий договір (compact) позиціонується як пропозиція щодо гарантій безпеки для України на нашому шляху до НАТО. Окремо артикулюється, що це прагнення закріплено в Конституції України і на момент підготовки чернетки компакту, немає наміру відмовлятися від цього прагнення, проте гарантії безпеки необхідні Україні тут і зараз. Такий підхід містить у собі загрозу отримати гарантії безпеки, які дозволять низці акторів (в т.ч. серед можливих гарантів) говорити про достатність таких гарантій і віддалення перспективи нашого членства у НАТО, що згодом може трансформуватися у форму дипломатичної відмови. Автори документу окремо зазначають, що гарантії не мають містити вимоги нейтралітету України, але така конфігурація дозволить не говорити «так», водночас не говорячи «ні».

Пропозиція шляху розв'язання ситуації

Уся описана вище історія різноманітних гарантій безпеки, які надавались Україні, домовленості, в яких Україна виступала як сторона, доводить: жодні напівміри не працюють та вже не запрацюють. Спроби «втримати РФ у рамках», «не дратувати агресора», знаходити різноманітні «проміжні варіанти» для України — це лише заохочення РФ до нових спроб атак проти України у всіх доступних їй площинах. Єдиною дієвою гарантією безпеки для України може бути повноцінне членство у НАТО. При цьому варто враховувати той факт, що з огляду на події, які відбувались з 2014 і відбуваються до сьогодні, Північноатлантичний альянс потребує України не менше, ніж Україна потребує членства в НАТО.

2. Україна-НАТО: упередження та перспективи

Агресія РФ проти України як провал Європейської архітектури безпеки створеної після 1991 року

Повномасштабна агресія РФ проти України стала остаточним вироком одному із ключових елементів Європейської архітектури безпеки, яка сформувалася після 1991 року — а саме того, що Україна перебувала в сірій зоні безпеки між розширеним НАТО і РФ, яка частково відновила силовий потенціал після краху СРСР. Такий статус України був результатом домінуючих в країнах НАТО уявлень щодо РФ. В 2000-х роках країни НАТО побоювалися, що членство України в НАТО означатиме остаточну втрату РФ і, як наслідок, можливість розвивати взаємовигідні відносини по широкому колу питань. Саме тому формулювання комюніке Бухарестського саміту Альянсу квітня 2008 року носили більше декларативний характер в частині перспектив приєднання України до НАТО. В 2010-х роках РФ вдавалося доволі ефективно продавати країнам НАТО погрози конвенційної і неконвенційної ескалації в випадку наближення України до членства в Альянсі, стримуючим тим самим розвиток відносин Україна-НАТО. Таким чином НАТО продовжувало слідувати моделі стриманого партнерства із Україною.

Проблемою відповідного обережного підходу країн НАТО до питань членства України в Альянсі було те, що для РФ гарантування позаблокового статусу України ніколи не було кінцевою ціллю. Збереження України в сірій зоні безпеки було передумовою переходу до наступного етапу — повернення фізичного контролю над Україною з метою відродження Російської імперії. Саме такий план був озвучений президентом РФ в програмній статті «Про історичну єдність росіян і українців» (липень 2021 року), яка стала політичною основою плану подальшої повномасштабної агресії.

Підхід за якого передбачалося, що «ціна/ризик прийняття України до НАТО переважають ціну/ризик неприйняття України до НАТО» показав свою повну неадекватність. Події після початку 2022 року показали, що вартість збереження України в сірій зоні безпеки виявилася кратно більшою, ніж ціна сміливого стратегічного кроку щодо розширення периметру безпеки в Європі за рахунок приєднання України до НАТО. Вартість відповідного обережного підходу продовжує зростати із кожним днем після 24 лютого 2022 року. Мова йде не лише про вартість воєнної, економічної і гуманітарної допомоги, яку країни НАТО надають Україні тут і зараз. В широкому розумінні мова йде про численні негативні наслідки для глобальної економіки.

Зміни після 24 лютого 2022 року

Ключовою зміною, яка відбулася після 24 лютого 2022 року на фоні початку повномасштабної агресії РФ проти України, стало усвідомлення країнами НАТО того факту, що без гарантування безпеки України дійсно неможлива безпека і стабільність на Європейському континенті, що є одним із стовпів глобальної безпеки. Відповідні формулювання були частиною таких документів як Хартія про особливе партнерство Україна-НАТО та Хартія про стратегічне партнерство Україна-США. Проте практичні кроки показували, що партнери не готові повною мірою слідувати відповідним деклараціям. На сьогодні

результатом такого усвідомлення є політичний консенсус серед країн НАТО на рівні правлячих еліт щодо того, що воєнна безпека України повинна бути посилена.

Окрім того події після 24 лютого 2022 року спростували низку загальноприйнятих уявлень, які стояли на шляху України до НАТО. Одним із ключових помилкових уявлень була теза про те, що прийняття України до НАТО означатиме негайну необхідність тут і зараз розгортати кількасот тисячне міжвидове угруповання Альянсу на території України для автоматичного виконання 5 статті Вашингтонського договору в разі потреби — як це було в випадку ФРН протягом Холодної війни. Дійсний розвиток подій показав, що Сили оборони України спроможні ефективно проводити оборонні і наступальні дії на землі, а також унеможливають проектування сили РФ в повітряному і морському просторах. Таким чином Україна, в умовах членства в Альянсі, при доволі обмежених вливаннях західної техніки і технологій може ефективно протидіяти намаганням РФ проектувати силу на перших етапах можливої агресії. Як наслідок, у такому випадку вступ України до НАТО не означатиме автоматичної необхідності для країн Альянсу розгортати і застосувати конвенційне угруповання на території України. Фактично Україна продемонструвала спроможність до реалізації комплексу заходів, які можуть в перспективі створити ефект стримування через заборону (*deterrence by denial*), що зменшує необхідність розгортати міжвидове угруповання сил Альянсу тут і зараз.

Тобто спираючись на реальні спроможності Сил оборони України, вона може певний час протистояти збройній агресії РФ без необхідності розгортання і застосування коаліційного міжвидового угруповання країн-членів Альянсу, на відміну від інших країн-членів НАТО.

Так само погроза конвенційної ескалації, яку РФ використовувала доволі ефективно до 24 лютого 2022 року, втратила свою переконливість. Розвиток подій показав повну неспроможність конвенційного угруповання РФ проводити сучасні загальновійськові операції і, як наслідок, формувати нову реальність із якою мали б рахуватися країни НАТО. Більше того, на сьогодні Збройні Сили РФ зазнали настільки значних втрат в силі і техніці, що змушені покладатися на погрози неконвенційної ескалації, які однак викликали критику в таких країн як КНР і Індія, отже не повинні сприйматися як перешкода до набуття членства України в Альянсі.

Поточні дискусії

Незважаючи на те, що серед політиків і експертів країн НАТО на сьогодні є консенсус щодо необхідності зміцнення безпеки України, бракує згоди щодо того, що це має відбуватися шляхом негайного приєднання України до НАТО. Офіційна позиція зводиться до того, що приєднання України до НАТО є можливим лише після завершення бойових дій. При цьому окремі західні експерти натякають на те, що вступ України до НАТО може відбутися лише в випадку відмови від претензій на окремі території, якщо ті не вдасться деокупувати в найближчому майбутньому.

Можливість перетворення війни «РФ-Україна» в війну «РФ-НАТО» в випадку приєднання України до НАТО стримує західних політиків в питанні приєднання України до Альянсу тут і зараз. Як наслідок наші західні партнери воліють продовжувати поточну модель партнерства співпраці із метою відбиття агресії РФ шляхом передачі систем озброєння і розвідувальних даних, проведення тренувань, моделювання операцій тощо. В перспективі відповідна модель партнерства на думку країн НАТО має бути спрямована на

відродження Сил оборони України із метою попередження нових раундів агресії з боку РФ. Така політика відома як «Ізраїльська модель гарантування безпеки» або «стратегія дикобраза» (porcupine strategy).

На практиці очікується, що контури відповідної моделі будуть визначені в рамках Вільнюського саміту НАТО (липень 2023). В тому числі мова йде про створення Ради Україна-НАТО із правом України скликати таку раду в випадку наростання загрози і можливість поставити питання про отримання відповідної допомоги. Так само планується підписання рамкового документу, який інституціоналізує механізми підтримки України, котрі були задіяні із 24 лютого 2022 року.

Очікування України від Вільнюського саміту НАТО зазнали певної модифікації — від очікування однозначного позитивного рішення щодо прийняття України до Альянсу до згоди вважати значним прогресом схвалення часових рамок приєднання України до НАТО і початок процесу приєднання. При цьому пропозиції застосувати Ізраїльську модель гарантування безпеки частиною експертної спільноти України розглядаються як спроби відволікти від питання членства. Таким чином мова йде про збереження безкомпромісної позиції щодо якомога швидшого приєднання України до НАТО, вважаючи, що будь-яка рамкова угода може повторити долю Будапештського меморандуму 1994 року. Із іншого боку Україна не відмовилася від ідеї «Київського безпекового договору» як засобу посилення безпеки України в рамках процесу найближнього до членства. При цьому глобально дана ідея не розглядається як підміна членству в Альянсі, але все ж може інтерпретуватися в такий спосіб.

Також має місце спроба окремих представників експертної спільноти і влади України запропонувати таке трактування 5 статті Вашингтонського договору, яке не передбачає необхідності безпосереднього військового втручання на боці України. Допомога відповідно до такого трактування має надаватися виключно в формі озброєння і боєприпасів, розвідувальних даних, підготовки і тренування, планування операцій. Тобто на практиці не виходити за рамки того, що мало місце після 24 лютого 2022 року. Відповідно існує думка, що таке трактування 5 статті має збільшити готовність членів НАТО до приєднання України, зменшуючи ризики прямої автоматичної конфронтації США/НАТО та РФ.

На практиці ж таке трактування може додати переконливості ідеї рамкового документу, який держави-члени НАТО бачать як альтернативу приєднанню України до Альянсу тут і зараз. Україні буде важко заперечувати рамковий документ, який кодифікуватиме механізми і форми співпраці напрацьовані починаючи із 24 лютого 2022 року. Крім того самій Україні є не вигідним розмивання 5 статті Вашингтонського договору про створення НАТО — не зважаючи на доволі загальні рамки, коли мова про колективну оборону, Альянс тримається на імпліцитній готовності США застосовувати силу. Так само розмивання того що передбачає 5 стаття Вашингтонського договору скоріше за все не знайде позитивного відгуку серед держав Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), які в своїй оборонній політиці виходять із того, що відповідна стаття передбачає застосування військового інструменту США.

В той же час підхід «стримування через заборону» (deterrence by denial) лише відстрочує термін розгортання міжвидового угруповання НАТО на виконання 5 статті, суто виходячи з того, що Сили оборони України де-факто мають реальні спроможності до відбиття повномасштабної агресії, на відміну від більшості інших країн-членів Альянсу. Водночас «стримування через заборону» (deterrence by denial) не знімає необхідність подальшого розгортання та застосування міжвидового угруповання НАТО на території України, коли або якщо це стане актуальним.

Плани на майбутнє

Ключовою проблемою, з якою стикається Україна в аргументації питання членства в Альянсі, є зміна сприйняття наших партнерів. На сьогодні з точки зору США ситуація виглядає прийнятною. Україна наносить значний рівень ураження Збройним силам РФ, зменшуючи рівень воєнної загрози для Європи і підриваючи імідж РФ як великої держави, працюючи в рамках існуючих механізмів підтримки, які готові інституціоналізувати. При цьому ризики прямої конфронтації із РФ залишаються мінімальними якщо Україна залишається поза НАТО. Із точки зору України така ситуація, коли основні ризики перекладаються на нашу країну (buck passing), є непринятною.

Ключова аргументація України щодо необхідності приєднання України до НАТО зводиться до наступних моментів. Перш за все мова про накопичений досвід в питанні ведення війни високої інтенсивності, який буде корисний в рамках модернізації країн-членів Альянсу. По-друге, мова йде про загальне посилення безпеки в регіоні через залучення до спільного планування і гіпотетичного застосування Сил оборони України. Перетворення країн ЦСЄ в бастион стримування РФ, інтегральною частиною якого є Україна, має в свою чергу вивільнити значні сили США для стратегічного протистояння із КНР в Індійсько-Тихоокеанському регіоні. До цієї аргументації нещодавно додалася теза про те, що приєднання України до Альянсу дозволить країнам НАТО мати більше впливу щодо розвитку і застосування Сил оборони України. Не менш важливим є питання гарантування безпечного середовища для майбутньої реконструкції і післявоєнної розбудови України. Членство України в Альянсі буде розглядатися міжнародними інвесторами як більша гарантія безпеки інвестицій ніж Ізраїльська модель.

Таким чином аргументація України щодо необхідності прийняття до НАТО зводиться до сукупності низки переваг воєнного характеру, а також ризиків для реконструкції. Проблема такого підходу в тому, що ціна прийняття України в НАТО розглядається як така, що переважає додану вартість в уяві тих, хто приймає рішення. Важливим є постійне нагадування про негативну ціну відмови приймати Україну до НАТО.

При цьому поза увагою залишається низка важливих моментів. РФ в її поточному вигляді і відповідною імперською великодержавною ідентичністю скоріше за все і далі відмовиться приймати факт існування України як окремої країни, навіть якщо уявити ідеальну ситуацію, що Україна в найближчому часі зможе провести повну деокупацію власних територій. Неможливість РФ тут і зараз реалізувати свої максималістські плани щодо України не повинна сприйматися як остаточна відмова від їх реалізації. Як наслідок єдиним варіантом який міг би підштовхнути РФ до постімперського транзиту було б прийняття України до Альянсу, оскільки б тим самим РФ втратила б простір для проектування своїх імперських амбіцій. Саме такий сценарій міг би бути справжньою ознакою стратегічної поразки РФ, яка своїми цілями агресії фактично задекларувала знищення України і попередження подальшого розширення НАТО на схід.